

نگارنده این وقایع شادروان
دکتر حسین خان کمال یکی از مشروطه
خواهان مجاهد و صدیق و اهمیت این
یادداشتها از آنجاست که وی واقعه
هر روز از این انقلاب عظیم را با
شیوه‌ای خلاصه و ساده و بی‌حشو و
زوائد بهمانگونه که دیده یا شنیده در
تقویمی چایی بنظر رین نوشته است .
بنابراین از لحاظ جریان پیاپی روزانه
اتفاقات و تاریخ صحیح وقوع آنها جای
هیچگونه شك و تردید نیست و میتواند
وقایع نگاران و تاریخ نویسان را
سند و حجت باشد.

کوهن

۱۳۲۶ قمری = سال بمباران مجلس و گشتن آزادی خواهان

استبداد صغیر
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شنبه ۲۳ ربیع الاول ۱۳۲۶ قمری = ۶ اردیبهشت ۱۲۸۷ شمسی = ۲۵ آوریل
۱۹۰۸ میلادی

میرزا صالح خان امیراکرم حاکم تهران شد.

چهارشنبه ۲۷ ربیع الاول ۱۳۲۶ قمری = ۱۰ اردیبهشت ۱۲۸۷ شمسی = ۲۹ آوریل
۱۹۰۸ میلادی

حرکت مخبر السلطنه به تبریز برای حکومت داوطلبانه

جمعه ۲۹ ربیع الاول ۱۳۲۶ قمری = ۱۲ اردیبهشت ۱۲۸۷ شمسی = اول مه
۱۹۰۸ میلادی

وزراء مسئول در کار خود مات و مبهوت و بهیچوجه در اجرای امورات مستقل نیستند و شاه اخلاص میکند از این جهت دل سرد و مایوس هستند اگر بخواهند اقدام جدی نمایند بکلی مخالف میل شاه است و ممانعت مینمایند چنانچه ظاهر و آشکار است و اگر اقدامی نکنند از طرف ملت و مجلس صدا بلند میشود لهذا ناچار استعفا میدهند . چنانکه دیروز استعفا دادند و الحال مجلس توضیحی در خصوص استعفاء آنها خواسته تا چه جواب دهند خلاصه رفتار شاه خیلی قابل ملاحظه و مذاکره شده است خداوند رحم کند تا نتیجه چه شود .

یادداشت نیمه دوم ماه ربیع الاول ۱۳۲۶ قمری

دولتیها ملتفت تنزل نرخ ارزاق نشده بودند و خیلی از قیمت آنها کاسته شده است عجالتا گندم که وقت ترقی قیمت آن است و همه ساله در این وقت کمیاب بود و قیمتش پانزده و ۲۰ تومان می شد و میگفتند آخر خرمین است در اینصورت قیمت آن در میدان شش الی هفت تومان است و ذغال در کمال وفور است و قیمت آن عجالتاً يك من دوهزار و چهارعباسی (۱۶ شاهی) است و باید بعدها ارزان شود. هکذا سایر اجناس. علت عمده و جهت اصلی آن این است که امنای و رجال دولت جرأت احتکار و جلوگیری ندارند باین واسطه ارزان و فراوان است .

یکشنبه ۲ ربیع الثانی ۱۳۲۶ قمری = ۱۴ اردیبهشت ۱۲۸۷ شمسی = ۳ ماهه ۱۹۰۸ میلادی

بعد از نه سال و چند ماه الحمدلله نان منی چهارعباسی شد (۱۶ شاهی) تارای مبارک شاه و امراء عظام بچه تعلق گیرد.

چهارشنبه ۵ ربیع الثانی ۱۳۲۶ قمری = ۱۷ اردیبهشت ۱۲۸۷ شمسی = ۶ ماهه ۱۹۰۸ میلادی

سید علی یزدی معروف که در توپخانه شراتها کرد در عدلیه برای استنطاق حاضر کردند نوکر ایشان شب مشغول چسباندن اعلانی از قول بابیها بوده مبنی بر اینکه تمام اساس مشروطه را ما فراهم کردیم که آزادی دارید خودمان مشروطه را باز بهم خواهیم زد و الا بدتر خواهد شد - نوکر را گرفتند اقرار کرد که بدستور العمل سید علی بوده - الحال مشغول استنطاق سید علی هستند تا چه شود .

یکشنبه ۹ ربیع الثانی ۱۳۲۶ قمری - ۲۱ اردیبهشت ۱۲۸۷ شمسی = ۱۰ ماهه ۱۹۰۸ میلادی

سید علی تقصیر را بگردن سید محمد (گویا اسم نوکر سید علی) گذاشت و سید محمد در عدلیه زنجیر شد.

پنجشنبه ۱۳ ربیع الثانی ۱۳۲۶ قمری = ۲۵ اردیبهشت ۱۲۸۷ شمسی = ۱۴ ماه مه ۱۹۰۸ میلادی

نظام السلطنه وزیر داخله و رئیس الوزراء بواسطه عدم مواظبت درامورات بقول بعضی ها عملاً و بقولی عدم کفایت مجلس او را مسئول قرار داد ایشانهم استعفا دادند .

جمعه ۱۴ ربیع الثانی ۱۳۲۶ قمری - ۲۶ اردیبهشت ۱۲۸۷ شمسی = ۱۵ ماه مه ۱۹۰۸ میلادی

دستخطی مبنی براتفاق از شاه صادر شده ظاهراً خیلی اسباب امیدواری است باطناً خداداناست .

شنبه ۱۵ ربیع الثانی ۱۳۲۶ قمری = ۲۷ اردیبهشت ۱۲۸۷ شمسی = ۱۶ ماه مه ۱۹۰۸ میلادی

چند نفر مقصرجانی که حکم قتل آنها صادر شده بسود یکدفعه دریک شب تماماً از مجلس نظمیه فرار کرده (خدا داناست سبب فرار این چند نفر منحصرآ که دو نفرقاتل فریدون بودند چیست) بعضی هم عقیده دارند باز باشاره شاه است اگرچه روز قبل دستخط اتحاد را کرده باشد خود شاه خیلی مخرب ملت است .

یادداشت نیمه اول ماه ربیع الثانی ۱۳۲۶

درسرحد روس نزاعی شده اول روسها از ایرانیها راکشند بعد از طرف ایرانیها یکنفر صاحب منصب و دوسه نفر دیگر راکشند و رفته رفته ماده غلیظ شده عجلتاً از طرف فرمانفرمای قفقاز اردوئی فرستاده شده است بسرحد ایران و درکمال سختی دهروز اولتیماتوم کرده اند (چند فقره ذکر کرده اند) از طرف ملت ایران آنچه لازم اقدام بوده کرده اند فقط همراهی شخصی شاه باقی مانده که شاید مفید فایده شود و آنهم چندان آثار همراهی ازایشان ظاعر نیست تا بعدها چه شود .

یکشنبه ۱۶ ربیع الثانی ۱۳۲۶ قمری - ۲۸ اردیبهشت ۱۲۸۷ شمسی = ۱۷ ماه مه ۱۹۰۸ میلادی

صنیع الدوله وزیرمالیه رئیس الوزراء هم شد .

شنبه ۲۲ ربیع الثانی ۱۳۲۶ قمری = ۴ خرداد ۱۲۸۷ شمسی = ۲۳ ماه مه ۱۹۰۸ میلادی

چند نفری که در قتل ارباب فریدون دخالت داشتند تنبیه سخت کرده که احتمال می رود بعضی ها هلاک شوند درهمین حال دستور حرکت بکلات دادند بمدت ۱۵ سال

پنجشنبه ۲۷ ربیع الثانی ۱۳۲۶ قمری = ۹ خرداد ۱۲۸۷ شمسی = ۲۸ ماه مه ۱۹۰۸ میلادی

جمعی از صنایع الدوله عیب جوئی کرده بنای بدگوئی علنی را گذاشته اند .
شنبه ۲۹ ربیع الثانی ۱۳۲۶ قمری = ۱۱ خرداد ۱۲۸۷ شمسی = ۳۰ ماه مه
۱۹۰۸ میلادی

تمام امرا و رجال و ارکان درخانه عضدالملک جمع شده و تصفیة دربار را خواهند
و میگویند تمام ضدیت شاه با ملت باغواء عملجات دربار است و رسماً تبعید آنها را که
اولشان امیربهدرو آخرشان مجلل باشد اظهار داشته اند و تمام انجمن ها به آنجا رفته
اظهار اتحاد کرده مراجعت میکنند و در تهیه اسلحه و مدافعه هستند تا خدا چه خواهد .

یادداشت نیمه دوم ماه ربیع الثانی ۱۳۲۶ قمری

قشون روس در سرحد باقشون منظم و توپخانه و غیره آمده و مساحتی هم پیش آمده
و چندین محل را خراب و غارت کرده و عده کثیری را هم کشته اند و الحال در کمال سختی
مطالبه وجه خسارت و مقصرین را مینمایند در صورتیکه تمام تقصیر و بی قانونی از طرف
آنها شده است و در کمال سختی هم رفتار میشود و وجه گویح حسابی نمیدهند
اگر چه شاه مستقیماً تلگراف کرده و چند روز مهلت گرفت (بهبزار اصرار و ابرام تلگراف
کرد) ولی آنچه محقق شده است تمام حرکات روسها بتحریک خود شاه است بلکه عجالاً
خرج آنها را هم میدهد تا بعد چه شود .

سه شنبه ۲ جمادی الاول ۱۳۲۶ قمری = ۱۴ خرداد ۱۲۸۷ شمسی ۲ ژوئن
۱۹۰۸ میلادی

استدعای امراء و ارکان قبول شد امیربهدر و شاپسال و علی بیگ و موقر السلطنه و
امین الملک و مفاخر الملک اخراج از نوکری و تبعید کردند .

پنجشنبه ۴ جمادی الاول ۱۳۲۶ قمری = ۱۶ خرداد ۱۲۷۸ شمسی = ۴ ژوئن
۱۹۰۸ میلادی

طرف صبح یک مرتبه هیاهو در شهر بلند شد سوار سیلاخور فریاد کشان از یک طرف
سوار کشیک خانه از یکطرف سوار قزاق باتوپخانه از طرفی غوغائی در شهر انداخته
وحشتی در میان مردم انداختند و سبب بکلی مخفی بود بعد از یکساعت معلوم شد که
شاه فرار آ رفت به باغشاه .

یکشنبه ۷ جمادی الاول ۱۳۲۶ قمری = ۱۹ خرداد ۱۲۸۷ شمسی = ۷ ژوئن
۱۹۰۸ میلادی

هرشش نفر که تبعید شد بودند دوباره آوردند دربار . جمعی از امراء پیش شاه رفتند
برای اظهار تظلم که مردم بن را چرا دوباره عودت داده اند علاءالدوله و جلال الدوله و
سردار منصور را توقیف کردند بعد معلوم شد که برای تظلم نرسفته بودند احضار شده
بودند .

سه شنبه ۹ جمادی الاول ۱۳۲۶ قمری = ۲۱ خرداد ۱۲۸۷ شمسی = ۹ ژوئن ۱۹۰۸ میلادی

علاءالدوله و جلالالدوله و سردار منصور را تبعید کردند.

چهارشنبه ۱۰ ربیع الاول ۱۳۲۶ قمری = ۲۲ خرداد ۱۲۸۷ شمسی = ۱۰ ژوئن ۱۹۰۸ میلادی

رفته رفته ملت از حالت صلح خارج شده رفتند بمدرسه سپهسالار برای مطالبه مجازات ناقضین ۱۲ ماده قانون اساسی

جمعه ۱۲ جمادی الاول ۱۳۲۶ قمری = ۲۴ خرداد ۱۲۸۷ شمسی = ۱۲ ژوئن ۱۹۰۸ میلادی

شاه مهبیای جنگ و قتال شده و کاغذ اتمام حجت فرستاده شد.

شاه بمجلس اتمام حجت کرده که اگر مجتبعین مدرسه سپهسالار متفرق نشدند به تکلیف شرعی و اسلامی خود اقدام خواهد کرد - مجلس در کمال متانت جواب داده و سربازان ملی و انجمن‌ها را بهر نحو که بوده از مدرسه خارج کردند و حضرات در حین خروج در کمال قهر و غضب گریه کنان محض اطاعت و کلا خارج شدند (قوت قلب شاه بواسطه همراهی سفارتهاست).

دوشنبه ۱۵ جمادی الاول ۱۳۲۶ قمری = ۲۶ خرداد ۱۲۸۷ شمسی = ۱۵ ژوئن ۱۹۰۸ میلادی

آنچه معلوم شده دیگر شاه مایوس شده که مردم را بتواند فریب دهد و عموم و رجال و ارکان رنجیده‌اند و لهذا اردوئی از قزاق و سرباز سیلاخور و کشیک خانه و قاطرچیها و ساربان و ازالواطها تشکیل داده است و ضمناً از سفارتخانه هم تأمین خواسته است آنها هم همراهند (بملاحظه شخصی) - تمام ولایات برضد شاه شوریده تشکیل اردو داده‌اند و عزلش کردند.

شاه در کمال سختی رفتار میکند و بهیچوجه آثار اصلاح ظاهر نیست و جدآمیخواهد دوازده نفر را بگیرد و تبعید نماید .

آنچه کاملاً تحقیق کرده‌ام اختلاف و نفاق عمومی شده چه اهل محله‌ها و چه انجمن‌ها و چه در مجلس و پیش عوام الناس هم عقیده مستبدین شده عیب‌گیری از مجلسیان مینمایند در این حال مشروطه و مشروطه خواهان در خطر بزرگی افتاده‌اند.